

C-1. Interkultura

Co je kultura?

a) v širším pojetí

V širším pojetí znamená kultura všechno, co vytváří lidská civilizace - tedy jednak *materiální* výsledky (artefakty) lidských činností, jako jsou např. obydlí, nástroje, oděvy, plodiny, průmysl, dopravní a telekomunikační systémy, jednak *duchovní* výtvořiny lidí, jako je umění, náboženství, morálka, zvyky, vzdělávací systémy, politika, právo aj.

- Kulturu lze chápat v její nejširší definici jako protiklad přírody. Do tohoto pojmu řadíme vše, co člověk během svého historického vývoje vytvořil a dále vytváří, celý komplex myšlenek, názorů a postojů, prvků posvátných i světských, každodenních i svátečních, statků hmotných i nehmotných, předmětů uměleckých i užitečných.
- Patří sem instituce, kterým se podřizujeme, nebo je sami vytváříme, způsoby chování a naše reakce na chování druhých, dokonce i to, co přímo nepozorujeme, ale pouze jaksi vycítíme.
- Kultura zkrátka prostupuje všechny oblasti našeho života a zabarvuje brýle, kterými hledíme na svět. Skrze svoji kulturu hodnotíme nejen to, co se nám jeví jako krásné (anorektické manekýny), zábavné, spravedlivé (poválečný odsun Němců a Maďarů), čestné (říkat své názory lidem do očí), ale i takové na první pohled neoddiskutovatelné filosofické kategorie, jako je pravda.

b) v užším pojetí

V užším pojetí: je pojem kultura vztahován k projevům chování lidí - tedy kulturou určitého společenství se míní jeho zvyklosti, symboly, komunikační normy, a jazykové rituály, sdílené hodnotové systémy, předávané zkušenosti, zachovávaná tabu.

- Kulturou se tedy dnes rozumí **vše, co lidé dělají, co o tom říkají a co si o tom myslí** - rozsáhlý soubor (komplex) jevů, který zahrnuje oblast vědění, víry, jazyka, morálky, výroby, směny, práva, umění, zvyků, výchovy a jednání, zkrátka vše, co lidem umožňuje společně se orientovat ve světě a společně svůj svět utvářet.

- To, co my považujeme za dobré či špatné, hezké či ošklivé, chutné či nechutné nebo pravdivé a nepravdivé platí jenom v kontextu naší kultury. Příslušníci jiných kultur určují, co je dobré, krásné, chutné či pravdivé jinak, a to v závislosti na své kultuře.

V současném antropologickém myšlení je kultura obvykle definována prostřednictvím **šesti základních charakteristik**, a sice jako:

- **Integrovaná:** jde o vnitřně provázaný (integrovaný) systém. To znamená, že jednotlivé složky kultury jsou ve vzájemných vztazích, tvoří uspořádaný systém, kterému antropologové říkají struktura, konfigurace nebo kulturní vzorec.
- **Adaptivní:** konkrétní podoba té které kultury je výsledkem adaptace na konkrétní přírodní prostředí, které dané společenství obývá.
- **Negenetická, naučitelná:** k jejímu předávání dochází výhradně v procesu učení.
- **Sdílená:** jednotlivci tvořící určité kulturní společenství jsou nositeli stejného kulturního vzorce. Sdílení společného kulturního vzorce umožňuje jejich vzájemnou komunikaci, která je založená na sdílení významů, symbolů či forem jednání, tedy na tom, že významům, symbolům a jednání lidí rozumíme v rámci jedné kultury shodně.
- **Symbolická:** Kultura je uspořádanou soustavou symbolů (symbol je něco, co nese význam), které tvoří kód naší komunikace a zároveň jakési pomyslné brýle, jimiž hledíme na svět.
- **Specificky lidská:** což znamená, že jejím nositelem může být pouze člověk.

Kultura je obecně

- něco, co sdílí všichni nebo téměř všichni členové určité sociální skupiny,
- něco, co se starší členové skupiny snaží předat členům mladším,
- něco (např. morálka, zákony a zvyky), co utváří chování nebo strukturu vnímání světa jednotlivce.

Kulturní orientace společnosti odráží složitou interakci hodnot, postojů a chování jejích členů:

- **Hodnoty** odrážejí všeobecné názory, které buďto definují, co je dobré a špatné, nebo blíže určují všeobecné preference.
- **Postoj** vyjadřuje hodnoty a určuje, jaké bude osoba vykazovat chování a reakce na podněty. Postoje jsou přítomny ve vztahu k osobě i určitým předmětům. Průzkumy trhu například ukazují, že frankofonní Kanaďané mají pozitivní vztah k příjemným a sladkým vůním, zatímco anglicky mluvící Kanaďané dávají přednost vůním, které vyjadřují výkonnost a čistotu. Reklama na mýdlo Irish Soup cílená na frankofonní Kanaďany proto klade důraz na příjemnou vůni, zatímco reklamy určené pro anglicky mluvící Kanaďany zdůrazňují obsah účinných deodorantů.
- **Chování** je jakákoli forma lidského jednání. Rozdílnost kultur se projevuje například tak, že obyvatelé Středního východu stojí při komunikaci blíže sebe než Američané, zatímco Japonci zachovávají vzdálenost větší než Severoameričané. Při obchodních jednáních dochází u obyvatel Latinské Ameriky k častějšímu fyzickému kontaktu než u Severoameričanů.

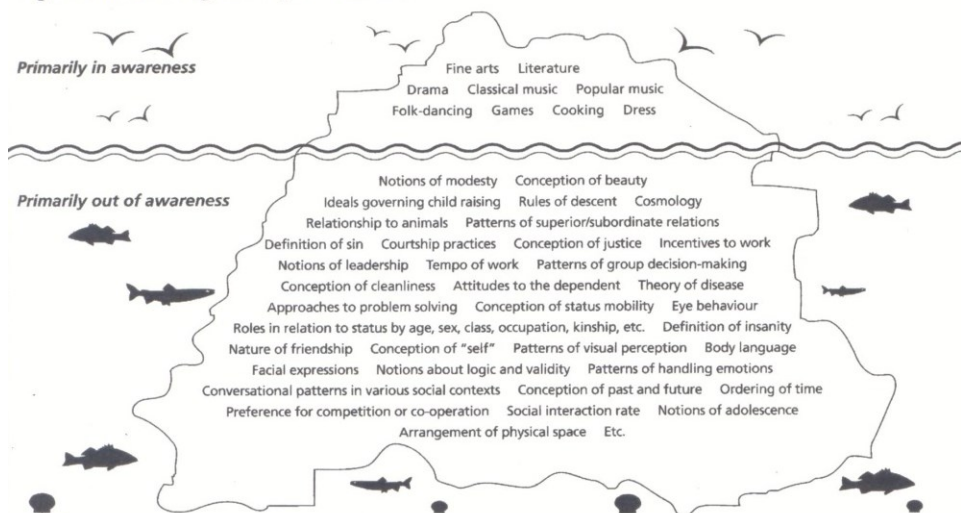
Ledovcový model kultury

Tento model znázorňuje kulturu jako ledovec. Nad hladinou je vidět pouze velmi malá část ledovce. Špička ledovce však ve skutečnosti stojí na mnohem větší, byť skryté, části pod hladinou. Tato část ledovce tvoří jeho základ.

Totéž se děje s kulturou. Mezi její **viditelné části** patří architektura, umění, gastronomie, jazyk, odívání, abychom zmínili aspoň několik oblastí. Ale mocné dimenze kultury jsou mnohem **hůře rozpoznatelné**: společenské normy, hodnoty, základní předpoklady o čase a prostoru, vztah k přírodě, pojetí spravedlnosti, chápání vlastního já, atd.

Z ledovcového modelu kultury vyplývá, že **viditelné části kultury jsou jen vyjádřením jejich skrytých částí**. Model rovněž zvýrazňuje obtížnost pochopit lidi pocházející z odlišných kultur, protože i když pravděpodobně vidíme viditelné části jejich "ledovce", nemůžeme si ihned uvědomit, jaké základy jejich "ledovce" má.

Fig. 1: The iceberg concept of culture

Multikulturní výchova

Multikulturní výchova (Multicultural Education / interkulturelle Erziehung) je relativně nový pedagogický pojem (fenomén), který teprve začátkem 90. let minulého století vstoupil do České republiky. I přesto, že je již dnes multikulturní výchova (dále již jen MKV) akceptována v Rámcových vzdělávacích programech pro základní a gymnaziální vzdělávání, je MKV stále málo terminologicky ukotvená a ujasněná. Její uplatňování ve školství je problematické a složité.

- **Multikulturní** znamená pouze koexistenci alespoň dvou kultur (resp. sociokulturních skupin, minorit a majorit) vedle sebe, ale neimplikuje jejich vzájemné vztahy. Z tohoto pohledu je již dnes každá společnost, každý stát, multikulturní.
- Oproti tomu termín **interkulturní** (lat. inter = mezi) zahrnuje mezikulturní vzájemnost, vzájemné interakce a vztahy odlišných sociokulturních skupin.

Interakce mezi majoritní a minoritní skupinou mohou být pozitivní, žádoucí a prospěšné - založené na vzájemném obohacování, spolupráci a dialogu, ale také negativní - spočívající v segregaci, diskriminaci některých skupin (menšin) a dalších nežádoucích jevech, které nejsou prospěšné pro žádnou ze zúčastněných skupin a přinášejí velké celospolečenské problémy. Aby byly interakce pozitivní, prospěšné a docházelo ke vzájemnému obohacování, jsou kladeny velké nároky jak na majoritní, tak minoritní skupiny. To je také jednou z podstatných úloh multikulturní výchovy.

Multikulturní výchovu chápeme výchovu k životu v existující multikulturní společnosti, která je etnicky, kulturně a sociálně variabilní.

Terminologická neujasněnost tohoto pojmu je vyvažována poměrně jasným a srozumitelným vymezením cílů, obsahů a metod multikulturní výchovy.

Základním cílem multikulturní výchovy a její podstatou je naučit se porozumět lidem s odlišností, jinakostí (která může být dána sociálně, rasou, národností, jazykem, kulturou, náboženstvím, zkušeností, apod.) a vytvářet prostor pro tolerantní a vstřícné soužití s nimi.

Autorka: PhDr. Mgr. Dana Švingalová, Ph.D

Převzato z <http://www.multikultura.cz/multikulturni-vychova/vychozi-pojmy/kultura/> a z http://www.connect-web.com/docs/alt_lang/cz/M2_VS1_Mat5_Hodnoty-Text.Doc